

Prisad kulturmiljö i Stabby

I kanten av Stabbyskogen i Uppsala vilar Stabby prästgård i en lummig glänta. Bondkyrko hembygdsförening, som äger stället, får Uppsala kommuns kulturarvspris 2019 för sitt arbete med att skapa en mötesplats här.

Susanne Sigroth-Lambe

07:00 | 2019-07-08

– Välkomna till Stabby prästgård. Kom, vi går in här i arrendatorns bostad, säger Helena Harnesk, vice ordförande i Bondkyrko hembygdsförening.

Och vi kliver in i ett hus som har atmosfär från förra sekelskiftet, med breda golvplankor och kakelugnar. Huset är inrett med äldre möbler, de flesta är gåvor.

Tidigare var Helena Harnesk antikvarie på Upplandsmuseet, stadsguide och hon är författare till flera böcker om Uppsala. Nu är hon liksom de övriga i Bondkyrko hembygdsförening engagerad i att bevara prästgårdsmiljön, vårda minnet av dem som bott här och göra platsen tillgänglig för flera.

BILD: Sven-Olof Ahlgren | I bakungen i köket på rättargården bakas det rågbröd varje höst.

Hon berättar att här har funnits ett boställe för präster sedan 1500-talet.

– Det finns äldre dokument som visar att kung Johan III skänkte marken, Stabby gårde och ängsmark, till prästbolet (äldre begrepp för markområde för prästernas försörjning) Helga Trefaldighet på 1500-talet. Under huset vi sitter i finns bevarade källarvalv i tegel som enligt landsantikvarien är från den tiden.

Byggnaderna i rödmålat trä som möter dagens besökare har stått här sedan slutet av 1800-talet. Här har funnits de flesta hus som har att göra med lantushållning, från två ladugårdar till bykstuga och vagnslider. Huset som varit prästbostad kallas numera Söderblomska huset efter dess kanske mest kända boende, Nathan Söderblom. Han levde här tillsammans med sin växande familj under åren 1901 – 1912.

– När han flyttade in lät han riva några av ekonomibyggnaderna som han ansåg inte behövdes. Men han byggde också på boningshuset två stockvarv för att den växande barnaskaran – de fick 12 barn – skulle få plats, säger Helena Harnesk.

BILD: Sven-Olof Ahlgren | Dörrhantagen i rättargården är original från när huset byggdes 1869.

Nathan Söderblom hade internationella kontakter och tidens kända filosofer och teologer tog han emot i det han kallade "Stabbystugan".

– När de fina gästerna närmade sig prästgården undrade de säkert hur Nathan Söderblom kunde bo i detta blygsamma hus.

BILD: Sven-Olof Ahlgren | Orgel står på övervåningen i rättargården, bredvid en soffa som ägts av Nathan Söderblom.

1954 fick Bondkyrko hembygdsförening arrendatorsbostaden på ofri grund av Helga Trefaldighets och Börje församlingars pastorat, som gåva. Ett halvt århundrade senare, 2007, lade Svenska kyrkan ut prästgården till försäljning.

– Vi blev förstas oroliga i föreningen, säger Helena Harnesk. Det bildades opinion för bevarande och Bondkyrko hembygdsförening lyckades till slut köpa hela prästgården med sina åtta byggnader och 8000 kvm tomt. Vi räddade gården!

BILD: Sven-Olof Ahlgren | I rättargårdens sal har hållits mången fest. Bondkyrko hembygdsförening hyr ut den för det ändamålet.

Föreningen har idag 310 medlemmar och den arbetar främst med att betala av lånet på inköpet och underhålla byggnaderna. Två anställda finns, en ekonomiansvarig och en vaktmästare, men annars görs allt på ideell basis. Förra sommaren ägnade medlemmarna åt att kitta och måla om fönster. Alla väggarna i de två bostadshusen har försetts med tapeter i samma stil som när husen en gång byggdes.

Under vinterhalvåret ordnas programkvällar med föredrag eller musik som också är för allmänheten. Föreningen ordnar brödbak i den gamla vedugnen på höstarna. Då bakas hårt rågröd, som det gjorts i Uppland i långliga tider.

BILD: Sven-Olof Ahlgren | Sven Lofströms oljemålning av Drottninggatan i Uppsala som den såg ut förr.

Föreningens inkomster kommer från uthyrning av husen och valven under till privata fester av alla de slag.

– Här har firats både bröllop och födelsedagar, men vi har också haft ett par borgerliga begravningar, berättar Helena Harnesk.

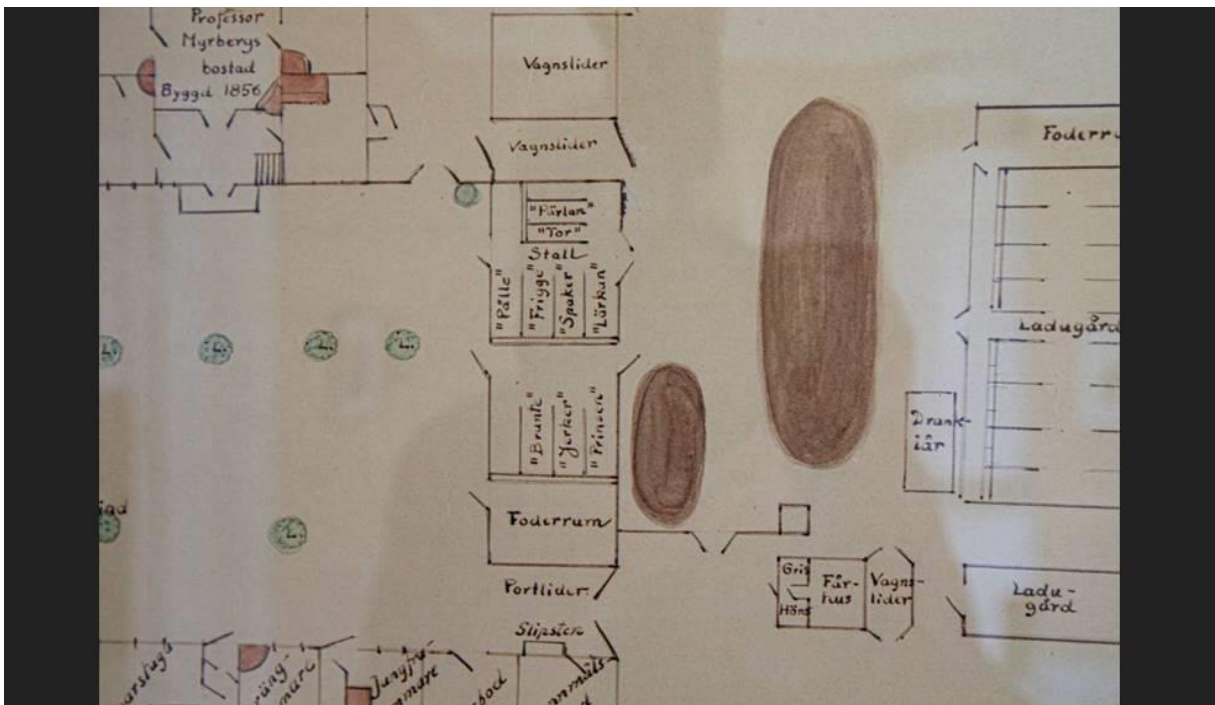

BILD: Sven-Olof Ahlgren | Plan över hur området såg ut för ungefär 100 år sedan. lägg märke till de två stora bruna gödselstackarna i mitten.

Varje år i maj ordnas gökotta tillsammans med en fågelkunnig medlem. Under sex söndagar i augusti - september ordnas kafé. På Stabby prästgård firas också Stabbydagen varje höst tillsammans med föreningen Sköna gröna Stabby och Eriksskolan, denna höst 15 september.

Fakta

Uppsala kommuns kulturarvspris 2019

Bondkyrko hembygdsförening får årets kulturarvspris av Uppsala kommun för bevarandet av kulturmiljön Stabby prästgård.

Kulturnämndens motivering: "Uppsala kommuns kulturarvspris om 20 000 kronor tilldelas Bondkyrko hembygdsförening som med sin verksamhet främjar och tillgängliggör ett levande kulturarv i kommunen. Kulturmiljön Stabby prästgård är en stor tillgång och en mötesplats som skapar gemensam identitet och sammanhang för kommunens invånare".

Priset delas ut vid Kulturnattens invigning i Uppsala 14 september.